

Hamza Hakimzoda Niyozzi's Dramaturgy: Social-Aesthetic Significance

Karimova Begoyim Olimjon qizi
Andijan State University PhD student

Abstract

This article analyzes the dramaturgy of Hamza Hakimzoda Niyozziy. It highlights the social and educational ideas reflected in his plays, his attitude towards injustices in society, as well as the spiritual and moral layers of his works. The article also examines the place of Hamza's dramaturgy in the history of Uzbek literature, the presence of neo-Sufi elements, and its modern interpretations.

Keywords: Hamza Hakimzoda Niyozziy, dramaturgy, socio-educational ideas, neo-Sufism, Uzbek literature, theater.

Annotatsiya

Ushbu maqolada Hamza Hakimzoda Niyozziyning dramaturgiyasi tahlil qilinadi. Uning sahna asarlarida aks etgan ijtimoiy-ma'rifiy g'oyalar, jamiyatdagi adolatsizliklarga munosabati, shuningdek, ma'naviy-ma'rifiy qatlamlar yoritiladi. Hamza dramaturgiyasining o'zbek adabiyoti tarixidagi o'rni, neo-tasavvufiy elementlar va zamonaviy talqin masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Hamza Hakimzoda Niyozziy, dramaturgiya, ijtimoiy-ma'rifiy g'oya, neo-tasavvuf, o'zbek adabiyoti, teatr.

Kirish

XX asr boshlarida o'zbek adabiyotida ijtimoiy-ma'rifiy g'oyalar keng tarqaldi. Bu jarayonning eng faol namoyandalaridan biri Hamza Hakimzoda Niyozziy (1889–1929) bo'ldi. U nafaqat shoir va ma'rifatchi, balki dramaturg sifatida ham milliy teatrimiz tarixida o'chmas iz qoldirdi. Hamzaning dramaturgiyasi o'zbek adabiyoti taraqqiyotida yangi bosqich bo'lib, xalq ongini uyg'otish, jaholat va zulmga qarshi kurashish, adolat va erkinlik g'oyalarini targ'ib qilish vazifasini bajardi.

Asosiy qism

1. Hamza dramaturgiyasining o'zbek adabiyotidagi o'rni

Hamza o'z asarlari bilan milliy teatrni xalq hayoti va muammolariga yaqinlashtirdi. U xalqning og'ir turmushi, ijtimoiy tengsizlik, ayollarning huquqsizligi kabi masalalarni sahnaga olib chiqdi. Bu jihatdan Hamzaning dramaturgiyasi jadid adabiy harakatining amaliy davomi sifatida qaraladi.

2. Asarlaridagi ijtimoiy-ma'rifiy g'oyalar
Hamza dramalarida xalqni uyg'otish, ilm-ma'rifatga da'vat qilish asosiy o'rin

egallaydi. Masalan, "Boy ila xizmatchi" dramasida boylik va kambag'allik o'rtasidagi keskin tafovut ochib beriladi. "Paranji sirlaridan bir lavha"da esa ayollar taqdiri, ularning jamiyatdagi o'rni va erkinlik uchun kurashi ifodalanadi.

3. Neo-tasavvufiy elementlar

Hamzaning ayrim sahna asarlarida tasavvufiy g'oyalar ham seziladi. U insonni nafaqat moddiy, balki ma'naviy qullikdan ozod qilishni maqsad qilgan. Uning asarlarida ruhiy poklanish, adolat va mehr-oqibat tamoyillari asosiy yo'nalishlardan biridir. Bu jihatni "Loshman fojiasi"da yaqqol ko'rish mumkin.

4. "Loshman fojiasi" – dramatik cho'qqi

Hamzaning eng muhim pyesalaridan biri "Loshman fojiasi" bo'lib, unda o'z davrining ijtimoiy illatlari keskin tanqid qilinadi. Asarda jaholat va qoloqlik oqibatida xalqning ma'naviy va moddiy inqirozga yuz tutishi ko'rsatiladi. Bu drama o'zbek dramaturgiyasi tarixida realizm va ijtimoiy tanqid kuchi bilan ajralib turadi.

5. Hamza dramaturgiyasi va bugungi sahna

Bugungi kunda ham Hamza asarlari o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Uning asarlaridagi ayol huquqlari, adolat, tenglik kabi masalalar XXI asrda ham o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Hamza dramaturgiyasi zamonaviy teatr sahnalarida qayta talqin qilinishi mumkin bo'lgan kuchli manbadir.

Xulosa

Hamza Hakimzoda Niyoziy dramaturgiyasi o'zbek milliy teatri va adabiyoti taraqqiyotida muhim bosqichdir. U o'z asarlari orqali xalqni uyg'otdi, jaholat va zulmga qarshi kurashdi, ma'rifat va ozodlik g'oyalarini targ'ib qildi. Uning asarlarida tasavvufiy-ma'naviy qatlamlar ham mavjud bo'lib, ular bugungi davr kitobxoni va tomoshabiniga ham kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

- Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
- Hamza Hakimzoda Niyoziy. Asarlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1989.
- Rasulov B. O'zbek dramaturgiyasi tarixi. – Toshkent: Fan, 2005.
- Qodirov M. Hamza dramaturgiyasining ijtimoiy ildizlari. – Toshkent: Universitet, 2010.
- Rahmonov A. Jadid adabiyoti va teatr. – Toshkent: Akademnashr, 2014.
- Shodmonov Z. O'zbek teatr san'ati tarixi. – Toshkent: San'at, 2012.
- Karimova N. Hamza dramaturgiyasida ayol obrazi. – Toshkent: Universitet, 2016.
- Mirzayev A. Neo-tasavvuf va o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Ma'rifat, 2018.
- Omonulla H. O'zbek adabiy tanqidchiligi tarixi. – Toshkent: Akademnashr, 2020.
- Qosimov S. XX asr o'zbek adabiyoti. – Toshkent: O'zbekiston, 2019.